keele õpetaja Peterburi vaimulikus seminaris, kus ta 1847—65 ka eesti keelt õpetas. F. suri 24. VII 1886 ukj. — F. soomendas kreeka-katol. usulises jumalateenistuses tarvitatavaid raamatuid ja oli abiks nende tõlkimisel eesti keelde, millega ta rikastas eesti tõlkekirjandust. Ta oli väga huvitatud ka soome keeleküsimustest ja avaldas mõned kirjutised soome keeleuurimise alalt. Ka toimetas ta 1871—79 Peterburis ilmuvat soome lehte, kus ta m. s. oma novelle on avaldanud.

Biografinen Nimikirja; Tietosanakirja II.

J. R.

FUCHS, Melchior, sünd. a. 1603 Riias, oli eluaja oma kodulinna teenistuses raehärrana, bürgermeistrina ja teistes ametites, surn. 11. XI 1678. F.-ist on säilinud käsikirjas kroonikataolised ülestähendused Liivi ajaloost »Das rothe Buch . . . de anno 1158—1489«, mis W. C. Friebe (vt.) poolt ja hiljemini koguteoses *Scr. rer. Liv.* II (lk. 729—804) välja antud.

Recke-Napiersky I; Beise I.

R. K.

FULCO, Eesti misjonär, oli oma päritolult arvat. prantslane ja omandas vaimuliku kasvatuse Celle'i kloostris Troyes' lähedal, kus tol ajal tuntud vaimulik ja kirjanik Petrus Cellensis oli abtiks. A. 1162 siirdus F. ühes abt Petrusega Remi kloostrisse Reimsis, kus teda Taanist põgenenud Lundi ppiisk. Eskil kohtas ja ta (oletatavasti a. 1165) Eesti piiskopiks, s. o. misjonitöö juhatajaks, õnnistas. Võimalik, et F.-t alguses Rootsi võimukandjate toetusel kavatseti Eestimaale saata; igatahes see kavatsus ei teostunud ja alles a. 1168 või 1169 jõudis F. Taanimaale. Viimatimainitud a. saatis F. piisk. Absaloni, oma hilisemat toetajat, Rügeni saare vallutamiskäigul ja kirjutas sama sõjakäigu üle paavst Aleksander III-le aruande. Võib-olla samal a. algas F. Eestimaal oma tegevust, millest ta Lundi ppiiskopile aru on annud, oma misjonitööle toetust paludes. Selle palve mõjul tekkis paavstil tema nn. Tusculanum-kirjades (arvat. a. 1171) väljenenud kavatsus ette võtta kõigi Põhjamaa riikide ühine sõjakäik Eestimaale. F.-le soovitab paavst Taani kristlaste poolt abi anda ja käsib Trondhjemi ppiiskopil saata munk Nicolaus (vt.), kes rahvuselt oli eestlane ja arvat. Stavangeri kloostri kasvandik, F. kaaslaseks. Risti-sõjakäik jäi tegemata, kuid teame, et piisk. Absalon ja nähtavasti ka teised isikud Taanist on F.-t ta tegevuses toetanud. Võimalik, et F. tegevus Eestimaal on kestnud kuni aa. 1176—77, mil ta vahest ühes ppiisk. Eskiliga Prantsusmaale tagasi pöördus ja seal mõne aja oma end. abti juures viibis. Kuid nähtavasti juba järgmisel, 1178., a. reisis F. jälle Taanisse, kaasa tuues Petrus Cellensis'e kirjad Absalonile, kes vaheajal oli saanud Lundi ppiiskopiks. F. hilisem elukäik on meile täitsa tundmata; veel a. 1180 mainitakse teda ühes paavsti kirjas. — Et F. oleks olnud identne Soome misjonärina tuntud Folquinus'ega, nagu mitmed vanemad ja nooremad ajaloolased väidavad, ja nii siis 1178. a. järel Soomes tegev olnud, on vaid nimede sarnasusel põhjenev oletus, mis pole leidnud toetust üheski tuntud allikas.

UB I; J. D. Gruber, *Origines Livoniae (silva documentorum)* (1740); H. G. Porthan, *M. Pauli Juusten . . . Chronicon episcoporum Finlandensium* (1799); H. Reuter, Gesch. Alexanders d. Dritten, III (1864); Knut B. Westman, Den Svenska kyrkans utveckling från St. Bernhards tidevarv till Innocentius III-s (1915); H. Oldekop, Die Anfänge der kathol. Kirche bei d. Ostseefinnen (1912) j. m. t.

A. R. C.

FÄHLMANN, Friedrich Robert, dr. med., XVIII a. s. 40-date aa. tähtsam eesti kirjamees ja arst, sünd. 21. XII 1798 Koeru klk. Hao mõisa opmani pojana. Isa, Heinrich Johann, oli juba priimees, noorena ärireisisid teinud isegi Rootsis ja Pommeris, oma iseloomult heasüdamlik humorist. Ema, Katarina, suri juba poja 7-dal eluaastal tiisikusse, mispeale mõisa omanik, v. Paykull, poisi oma perekonda kasvatada võttis. P. näib olnud oma aja kohta õige humaanne ja elu mõisas võrdlemisi patriarhaalne ning rahulik. Ometi sattus F. nii juba varakult saksluse õhkkonda, ja kuigi ta ärksana suurt huvi tundis mõisarahva poolt jutustatavate muinaslugude vastu, ei kodunenud ta nüüd ega hiljeminigi kuigi sügavalt rahva hinge-eluga. Kuid vähemalt ta nägi seda rahvast ja tema viletsat elu, kuulis oma emakeelse rahvaluule haruldast rikkust ja huvi ning armastus mõlema vastu jäi temasse alaliseks. — 9-dal eluaastal, 1807, viidi F. kooli Löwolde mõisa, Braunschweigist sisse rännanud »onkel Wenzeli« juurde, kes poisi hinge kodumaise rahvaluule kõrvale ja asemele tõi ka saksa ning kreeka muinaslugude maailma. A. 1809 astus F. Rakvere elementaarkooli ja samal a. Rakvere kreiskooli. Kostil oli ta parkalmeister Rohlederi juures, nii tutvudes tolleaegse saksa varaka väikekodanluse ja tsunftieluga. Kreiskooli-õpetajaist mainib F.-i kaasõppija ning biograaf J. Nocks kõige mõjukamana Ivan Petrović Sommerit (arvat. Suve Jaan). Teade, nagu oleks F.-i kaasõppija siin olnud ka Kreutzwald, on ekslik: a. 1815, kui 12-a. Kreutzwald Rakverre tuli, oli F. sealt juba lahkunud, astudes 31. VII 1814 Tartu gümnaasiumi. Teated Tartu aja-